

แบบรายงานสรุปผลการเข้ารับการพัฒนาความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ สังกัด สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘

เรียน ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์ดิน

ด้วยข้าพเจ้านางสาวสุนิสา บุญมาร์ชัย ตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ สังกัดกลุ่มวิเคราะห์ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ กรมพัฒนาที่ดิน ได้เข้ารับการพัฒนาความรู้ฯ หลักสูตร การคิดเชิงวิพากษ์ และการจัดการปัญหา (Critical thinking and problem solving) ภายในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ เป็นเวลารวมทั้งสิ้น ๑ วัน ณ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๘ (อบรมผ่านระบบ E-Learning) ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้เข้ารับพัฒนาความรู้ฯ หลักสูตรดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานสรุปผลการพัฒนาความรู้ฯ เพื่อโปรดพิจารณา ดังนี้

๑. การพัฒนาความรู้ฯ ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. สามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานของการคิดเชิงวิพากษ์ได้
๒. สามารถอธิบายความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ได้
๓. สามารถประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ได้
๔. สามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานของการจัดการปัญหาได้

๒. เนื้อหาและหัวข้อวิชาของการพัฒนาความรู้ฯ มีดังนี้

การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) คือ การคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าของมนุษย์โดยใช้กระบวนการทางสมองหรือสติปัญญา ในการคิดวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อทำบางอย่างตามเป้าหมายที่กระบวนการคิดนั้นเกิดขึ้น โดยเป้าหมายนั้นอาจต้องตัดสินใจเลือก หรือต้องแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ

องค์ประกอบของการการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่

๑. การคิดอย่างรอบคอบและมีเป้าหมาย เป็นการคิดอย่างระแวดระวัง คิดอย่างช้าๆ และคิดอย่างละเอียดลออ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด
๒. การใช้เหตุผลหรือตรรกะ เป็นการใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจ โดยการตั้งอารมณ์ออกจาก การตัดสินใจนั้นๆ

๓. การตัดสินใจเกี่ยวกับความเชื่อ โดยอาศัยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

๔. การประยุกต์ใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่

๑. การคิดว่าการคิดเชิงวิพากษ์มีความหมายเดียวและให้ความรู้สึกในแง่ลบ โดยแท้จริงแล้วความคิดเชิงวิพากษ์ จะต้องอยู่บนหลักเหตุและผล นำมาบอกทั้งข้อดีและข้อเสียโดยปราศจากอารมณ์มาตัดสิน

๒. การคิดเชิงวิพากษ์เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แท้จริงแล้วการคิดเชิงวิพากษ์เกิดจากการคิดอย่างรอบคอบ มีการฝึกฝน ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

๓. การคิดเชิงวิพากษ์ไม่เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์

๔. การคิดเชิงวิพากษ์เกิดขึ้นตลอดเวลาในชีวิตและทุกเรื่องที่เข้ามา

๕. การคิดเชิงวิพากษ์เป็นการคิดเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องและมีการตัดสินใจทุกครั้ง โดยแท้จริงแล้ว การคิดเชิงวิพากษ์ต้องการหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทนั้น ๆ

ความสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย

๑. ลดจุดอ่อนการคิดของมนุษย์ที่ใช้อารมณ์
๒. สืบค้นความจริง ไม่เร่งเชื่อ
๓. เพิ่มการสังเกตเห็นความแตกต่างท่ามกลางความเหมือน
๔. เชื่อในสิ่งที่ถูกต้องมากขึ้น ไม่ถูกหลอกง่าย
๕. ช่วยในการตัดสินใจตามข้อเท็จจริง ลดการใช้อารมณ์และความรู้สึก
๖. เกิดความร่วมมือในการทำงาน
๗. เกิดความคิดสร้างสรรค์

ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่

๑. กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

๑.๑ ตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบ โดยเป็นคำถามที่มีเป้าหมายชัดเจน

๑.๒ รวบรวมข้อมูล การสืบค้นข้อมูลมาตอบคำถาม เช่น สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต จากผู้รู้

๑.๓ การใช้ข้อมูลด้วยเหตุผลและเชิงตรรกะ

๑.๔ พิจารณาผลการไปใช้

๑.๕ พิจารณามุมมองอื่นร่วมด้วย

๒. การตั้งคำถามสู่กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ เป็นการตั้งคำถามเพื่อชะลอการตัดสินใจ

๒.๑ เกิดอะไรขึ้น เป็นการตั้งคำถามว่ากำลังเกิดข้อเท็จจริงใดเกิดขึ้น เช่น เกิดเหตุการณ์

๒.๒ ทำไมจึงสำคัญ เป็นการตั้งคำถามว่าทำไมสิ่งนี้/สิ่งนั้นถึงสำคัญ และเราเห็นด้วยกับสิ่ง

๒.๓ ไม่เห็นสิ่งใด เป็นการตั้งคำถามว่ามีอะไรขาดหายไป มีอะไรสำคัญที่ขาดหายไป

๒.๔ รู้อย่างไร เป็นการตั้งคำถามว่าข้อมูลมาจากไหน และสร้างมาได้อย่างไร

๒.๕ ใครกำลังพูด ตำแหน่งผู้พูดเป็นอย่างไร และมีอิทธิพลอย่างไร

๒.๖ มีอะไรอีกบ้าง เกิดอะไรขึ้น มีแนวคิดอื่นใดอีกบ้าง มีความเป็นไปได้อื่น ๆ อีกหรือไม่

๓. คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย

๓.๑ ชอบตั้งคำถาม

๓.๒ หลีกเลี่ยงการด่วนสรุป ชะลอความคิด คิดอย่างรอบคอบ ไม่ด่วนสรุป

๓.๓ อยากรู้อยากเห็นและไตร่ตรอง ถ้าเกิดคำถามหรือข้อสงสัย จะต้องหาข้อมูลมาตอบ

๓.๔ ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ

๓.๕ มั่นใจและไวต่อความรู้สึก เกิดจากการสืบค้นข้อมูลมาอย่างเพียงพอ

๔. ทักษะที่ใช้ในการคิดเชิงวิพากษ์

๔.๑ การตีความ เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจข้อมูลที่พบเจอ โดยจะทำได้ ๓ ส่วน คือ การ

จัดหมวดหมู่ การแปลความหมาย และการทำความเข้าใจของข้อมูลให้ชัดเจนมากขึ้น

เป็นต้น

อะไร มีสิ่งใดเกิดขึ้น

นี้/สิ่งนั้นหรือไม่

คำถาม

๔.๒ การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการแยกแยะข้อมูล โดยใช้หลักวิเคราะห์ ๓ ส่วน คือ การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความคิดที่เรามีต่อข้อมูล การวิเคราะห์เพื่อระบุข้อโต้แย้งของข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อโต้แย้งที่มีต่อข้อมูลนั่นเอง

๔.๓ การประเมินผล ตามข้อมูลที่มี ตามข้ออ้างที่มีคนกล่าวถึง ตามข้อโต้แย้งที่มีคนส่งมา

๔.๔ การสรุปอ้างอิง โดยการตีความข้อสงสัยกับคำถามนั้นและพยายามตีความโดยมีหลักฐานสนับสนุน

๔.๕ การอธิบาย เป็นการพรรณนาเล่าเรื่องโดยมีข้อมูลมาสนับสนุน

๔.๖ การควบคุมตนเอง ถือเป็นทักษะที่สำคัญ ผู้มีความคิดเชิงวิพากษ์ต้องควบคุมตัวเองให้เกิดความคิดอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นขั้นตอน ให้เป็นระบบจนเป็นธรรมชาติของความคิด

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย ๔ หัวข้อย่อย ได้แก่

๑. ข้ออ้าง ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น การอ้างเหตุผล

ข้ออ้างหรือข้อกล่าวอ้าง เป็นไปได้ทั้งข้อเท็จจริง ข้อสรุป หรือข้อสันนิษฐาน เพราะฉะนั้นคำกล่าวอ้างอาจจะเป็นจริงหรือไม่จริงก็ได้

ข้อเท็จจริง คือ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตโดยตรง ผ่านเครื่องมือที่ได้การยอมรับเป็นมาตรฐาน อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ความคิดเห็น เป็นสิ่งที่พูดขึ้นมาลอย ๆ ความรู้สึกส่วนตัว

การอ้างเหตุผล สิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเชื่อหรือคล้อยตาม โดยการอ้างเหตุผลที่ฟังน่าเชื่อถือและไม่น่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับข้อมูลที่นำมาอ้างถึง

๒. การใช้หลักเหตุผลและการอ้างเหตุผล

การใช้เหตุผลในการสนับสนุนคำกล่าวอ้าง จะมีหลักประเมินเหตุผล คือ ๑) หลักเหตุผลแบบนิรนัย เป็นการอ้างเหตุผลแบบยกตัวอย่างจำนวนมากทำให้เกิดความน่าเชื่อถือตามที่กล่าวอ้าง ๒) หลักเหตุผลแบบอุปนัย เป็นการยกตัวอย่างที่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น ๆ มาสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง

๓. การฝึกใช้หลักการวินิจฉัยข้อกล่าวอ้าง

๑) พิจารณา/ตั้งคำถามกับคำกล่าวอ้างที่มี “การใช้ภาษาชั้นกว่า” เช่น ดีที่สุด มากที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด

๒) คำกล่าวอ้างที่สร้างความน่าเชื่อถือว่าเป็นความจริง มีการเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือกับเกณฑ์อะไร หรือมาตรฐานอะไร

๓) คำกล่าวอ้างแบบสรุปเหมารวม ต้องมีการแบ่งแยกวิเคราะห์เป็นที่ละประเด็น

๔) คำกล่าวอ้างที่ด่วนสรุปไปในทางที่ล้นเหลือ หรือละทิ้งบางอย่างเกิดจากความผิดพลาดหรือล้นเหลือ ข้อกล่าวอ้างในลักษณะที่ต้องอาศัยหลักการวิพากษ์ว่าไม่ต้องล้นเหลือเรื่องนี้ ให้ตั้งคำถามหรือข้อสังเกตว่าเหตุที่เกิดเป็นลบเป็นเหตุเดียวทั้งหมดหรือไม่

๕) การอ้างอำนาจที่เหนือกว่าใช้หลักสลับด้านในการวิพากษ์

๖) คำกล่าวอ้างที่สรุปจากสาเหตุเดียว

๗) คำกล่าวอ้างที่นำเสนอเพียงด้านเดียว ควรเพิ่มมุมมองด้านอื่น ๆ มาร่วมตัดสินใจ

๘) ชะลอความคิด อย่าด่วนสรุป หรือเชื่อมั่นที่ ลดการใช้อารมณ์และจิตใจ

๔. การพัฒนานิสัยการคิดเชิงวิพากษ์และการตอบสนองต่อการวิพากษ์

การพัฒนานิสัยการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่

- ๑) การฝึกวิพากษ์ตัวเองก่อน
- ๒) เปิดใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ พยายามหาแหล่งข้อมูลใหม่ ๆ มาสนับสนุนคำกล่าวอ้างของตนเอง
 - ๓) รอบคอบไม่ด่วนสรุป
 - ๔) มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหว ควบคุมการคิดให้เกิดอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา
 - ๕) แสวงหาความรู้ เพื่อตอบข้อสงสัย
 - ๖) ให้รู้สึกที่เราไม่ได้ถูกต้องเสมอไป ไม่ตัดสินคนอื่น
 - ๗) อย่าเลือกรับข้อมูลเฉพาะที่ตนเองสนใจ
 - ๘) อย่ามีอคติและลำเอียง
 - ๙) อย่าทำตนเป็นผู้รู้ ทำตนเป็นผู้เสาะแสวงหาข้อมูลตลอดเวลา
 - ๑๐) ระวังความคิดตนเองแบบสุดขั้ว
- การฝึกตอบสนองเมื่อเกิดการวิพากษ์ ได้แก่
 - ๑) เมื่อได้รับสิ่งเร้าเข้ามา อย่าพยายามเบี่ยงเบนประเด็น
 - ๒) อย่าโจมตีสิ่งเร้าด้วยตัวบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูล ให้ดูตัวข้อมูลเป็นหลัก
 - ๓) ซื่อสัตย์ต่อความจริง

แนวคิดพื้นฐานการจัดการปัญหา

๑. ความหมายของปัญหา

ปัญหา (Problem) คือ ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับความคาดหวัง ซึ่งเป็นช่องว่างที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ รู้สึกกังวล และไม่สบายใจ การแบ่งประเภทของปัญหาสามารถแบ่งตามลักษณะทั่วไป – เฉพาะกิจ แบ่งตามรากฐานกำเนิด แบ่งตามความคงอยู่ของปัญหา หรือแบ่งตามความซับซ้อน

๒. ความหมายของทักษะ/ความสามารถในการจัดการปัญหา

ทักษะหรือความสามารถในการจัดการปัญหา (Problem Solving Skill) คือความสามารถที่เกิดจากกระบวนการทางสมองที่ปลดช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับความคาดหวัง ลดความคับข้องใจ รู้สึกกังวล และไม่สบายใจ โดยทักษะการจัดการปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องผ่านการฝึกฝนในการเผชิญปัญหา การลดความขัดแย้ง หรือลดความคับข้องใจ

๓. ความสำคัญของการจัดการปัญหา ถือว่ามีความสำคัญทั้งตัวบุคคลและองค์กร

- ๑) การแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่ขาดหรือผิดพลาด
- ๒) การจัดการความเสี่ยงหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น
- ๓) การปรับปรุงประสิทธิภาพ
- ๔) เพิ่มโอกาสในการค้นคว้า สร้างสรรค์สิ่งใหม่ สร้างนวัตกรรมใหม่

๔. คุณสมบัติของผู้ที่มีความสามารถในการจัดการปัญหา

- ๑) หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ในการจัดการปัญหา
- ๒) มีความมุ่งมั่นในการจัดการปัญหา ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหา มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะแก้ปัญหา และพยายามต่อสู้
 - ๓) มีความคิดสร้างสรรค์ คือ มีการมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ มองเห็นทางเลือกใหม่ โดยอาศัยความละเอียดรอบคอบ ความละเอียดลออ สังเกตอย่างถี่ถ้วน และมีความยืดหยุ่นทางความคิด
 - ๔) เปิดใจยอมรับความคิดเห็นใหม่ของคนอื่น มีความใจกว้าง

- ๕) คาดหวังบนพื้นฐานของความเป็นจริง
- ๖) มีความอดทน มีความมุ่งมั่น อดทนต่อความซับซ้อน อดทนต่อเวลา
- ๗) ใช้หลักเหตุผล
- ๘) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารดี
- ๙) กล้าที่จะเสี่ยง ออกจากจุดที่ปลอดภัย กล้าที่จะเจอกับความล้มเหลว กล้าที่จะก้าวไปสู่

สิ่งใหม่ ๆ

การพัฒนาทักษะการจัดการปัญหา

๑. หลักการจัดการปัญหา

- ๑) หลักการวิเคราะห์ปัญหา คือ การแยกแยะสถานการณ์ปัญหาออกเป็นส่วน ๆ แยกแยะทั้งตัวปัญหา แยกแยะข้อมูลที่ปรากฏกับเรา และแยกแยะแนวทางการจัดการปัญหา
- ๒) หลักการเปรียบเทียบ เป็นการเปรียบเทียบเพื่อจัดสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องออกจากสิ่งที่จำเป็น โดยการเปรียบเทียบส่วนต่างส่วนเหมือน เปรียบเทียบสาเหตุที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ หรือเปรียบเทียบทางเลือกที่มีต่อปัญหานั้น ๆ

๓) การคัดเลือกและการตัดสินใจ การคัดเลือกปัญหาหรือแนวทางการแก้ปัญหา

๔) การสร้างทางเลือกที่ชัดเจน สร้างแนวคิดใหม่ สร้างทางเลือกใหม่

๒. ขั้นตอนในการจัดการปัญหา

๑) ระบุปัญหา ทำความเข้าใจกับปัญหา

๒) มองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

๓) แจกแจงทางเลือกในการจัดการปัญหา

๔) ตัดสินใจเลือกแนวทางการจัดการปัญหา

๕) วางแผนนำทางเลือกไปใช้

๖) กำกับติดตามใช้ทางเลือกที่เลือก

๗) ตรวจสอบผลลัพธ์การใช้แนวทาง

๓. การใช้ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ต่อการจัดการปัญหา

๑) ในขณะที่เจอปัญหา เราสามารถกำหนดหรือระบุสิ่งที่ปัญหา

๒) สามารถใช้ความคิดเชิงวิพากษ์ในการตัดสินใจปัญหา

๓) สามารถใช้การคิดเชิงวิพากษ์สร้างแนวทางเลือกการแก้ปัญหาที่หลากหลาย

๔) ความสามารถในการสะท้อนคิด

๔. องค์ประกอบของการพัฒนาทักษะการจัดการปัญหา

๑) ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลหรือความรู้เดิม สร้างประสบการณ์ในการจัดการปัญหา

๒) วุฒิภาวะของสมองและความสามารถทางสติปัญญา

๓) สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน

๔) ความสามารถในการมองเห็นลักษณะร่วมกันของสิ่งเร้าทั้งหมด

๕. วิธีการพัฒนาหรือฝึกฝนทักษะการจัดการปัญหา

๑) ฝึกจากสถานการณ์จำลอง ในสถานการณ์เสมือนจริง

๒) ฝึกร่วมกับการคิดเชิงวิพากษ์ เชลอคคิด คิดอย่างไตร่ตรอง และวิเคราะห์รอบคอบ

๓) ฝึกทำงานอดิเรก ทำให้เกิดความหลากหลายของประสบการณ์

๔) เล่นเกมส์

๓. ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้ต่อตนเอง ได้แก่

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการปัญหาได้

๔. แนวทางในการนำความรู้ ทักษะที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้ฯ ครั้งนี้ ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงาน มีดังนี้

นำความรู้และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์มาใช้จัดการปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับการปฏิบัติงาน

๕. ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการนำความรู้ และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

๖. ความต้องการการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เพื่อส่งเสริมให้สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผล ได้แก่ -

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสาวสุนิสา บุญมาร์ักษ์)
ผู้เข้ารับการพัฒนาความรู้